

dän goda och kraftiga drycken som var tämligen
nysgärande efter som dät var så ähta vara och
därtill värten blandad med ren sprit vid bry-
dens beredning, dät var icke alenast mäniskannan
som skulle njuta av dänna dryck, även djuren
skulle ha sin kvantitet därav, först man fick
blanda dät med mjölken till pärmestur, får, och
hästar som icke förtärde dät enbart, därimot
svinen drack dät oblandadt med god aptit.
Härom, hatten fick sin mjölk blandad med yul-
öl för att dänne skulle trivas och sköta sin tyngst
trögell under framtiden, även lutfish och söt gröt
trakterades hatten med på yulaftean och yuldagen
svinen fick och äta mugg brännvin i sin väske
ibland sin yulafteansmat som bestod av extra till-
delning av ähta ventrigmjöl och sex mjölkn till
en prächtig gröt samt med dän nybakade bullen, —

lätta skulle skydda sinen mot rödhet och sk,
 trallskätt under hammande är, samt att i sk trall-
 härringar skulle kunna försvinna (förtrolla) däm
 då de fram och sig på däm, ty våra fäder hade
 för sig dän tron att en sådan härring behövde
 endast se på däm så var sinen försvunnen och
 blev som bortbytingar och helt försvann bort
 vilkett händrades med dänna berödelse i maten,
 även hästarna skulle ha sitt starka brännvin
 ett hätt hvarter vilkett man hällde i däm samt
 dän sedvantliga gulballen som var avsedd för
 hästen, dät berodde på att han skulle bli en bra
 springare vid häpphärningen från myrman
 guldagen, man förnyade medett ytteligare med
 ett hvarter brännvin man hällde i hästen för
 än man satte häpphärningen uti värn samhet
 dänna häpphärning gjorde god häst hela året om han blev värd
 och rinare,

även handen fick sin gulbolle dän var tillvärkad
av tre sorters mjöl, och tillika tag man reda på nio
harlortar som man påviserade och lade i mjölet till
brödbollen, man skulle och på gammal ett harkyärt
till julafton som man då skulle ge handen, även
han skulle ha sin del av gulbollen uti sin gräpportyan
julafton, hade husmodern en pigga han i he hade
gott förtärande får, dät att han hållt sig myskett
uti på nättarna fick han deda handens lyfte av
harens inmanmät på så sätt att husmodern uti
hånden inbakade harläpet i pigans brödbolle, så
att han blev värre till att hålla sig ute bland
bröstar och fädder, och önskemälet gick i sin på
bordan så att piggan blev i gräsätt, villkett och
var husmoderns fulla mening då han tillvärkade
däna gulabaka till sin sin pigga efter som han
icke lydde sin husmoders varning och förmaning.

ANDRE TILLFÖRLITLIGT

handen skulle ha sitt karkyörta därför att han
 skulle bli en prächtig och ihärdig jakthund och
 fältyachtigen ta hvar en själ och bära fram där
 till sin husbonde, och efter färfäddarnas sed skulle
 hvar en innammat tas ut så fort där var
 skuten medan där ännu var varm och givas han
 den för mera förskott jakthundar och bättre tur
 med fångsten under tiden, utom karkyörtatt och
 dito löjett som alltid jagaren tag vara på förvara
 de till man behövde använda det till sina vilda
 ändamål, karkyörtatt är nödigt att giva mar, får,
 stear, och saggas som icke vild och tar sig tidda och
 gagnas ännu i våra tider av en del äldre människor,
 till sina djur tillsammans med i flaskor förvaradt
 yulöl eller yetmyöl om icke yulöl finnes tillgängligt
 det är en sed som ännu lever kvar till ett menne
 efter våra färfäddarnas många seder och troshärbalningar.

LINDRE TILLFÖRLITLIGT

harkhyärtadt skulle vara till beaktande för däm som
var tungrikt trätt och för övrigt med svagt hjärta,
man skulle förtära tre sidana på tre söndagsmorgnar
på sträck på samma tid som han gör sin rund på
morgon vilkett är mellan tre och fem, så gör han ita
till vila på samma sätt skulle patienten förhålla sig
varäfter han skulle bli återstald.

gublett var något som våra förfäder hade stor
achtning för och tro till även för väderleken un-
derbara värningar, på gulfatan tog husebunden en
kanna gulfat med sig ut och luyät alla fyra man-
taona på sin stuga wäd, dät skulle ha invärkan
på de fyra väderstrichen regnvädar under som-
mar tiden, han böygade medals d v s. på öste knu-
ten och stutade på däm norrligaste, dät hade till
betydelse, att östan räng, ger säd och hö sin längd,
datta väderstrik med sitt regn förde storföckelt i höyden.
(långt)

dätta skalle yulälett invärsha på, västlig nederbörd
 ger banden medelmättig skär, om vid midnattstid
 blåstråkan är myckelt hård, och myckelt sal med god
 varma, ger haarett en kraftfull hälsa, även dätta
 var ett önskemål av banden, och tro på yulälets
 pågjutning på södra knuten, västlig vind för
 skörden mir, med regn och mycken värme, ger hö
 och strå sin kraft, utväxling med god hälsa,
 dät var dät kraftiga yulälett som skalle ha sin
 invärshan även på dät, mån varan vind med frost
 och snö fördarva allas föda, giv oss då kallre regn
 och tå som livar opp vår gröda, lät salen skina
 på vårt harn, så vi får öf uti vårt harn, och
 myckelt hälsfull föda, lassa tack samhetord
 med tro därtill lättes så fort man gick brin
 stugan och stänpte yulöl på knutarna efter
 tur och ordning varje knut för sig i tro på yulälets värkan

även på andra platser inom stugan på vinden
och i sislarna (mjällbinarna) och på många andra
platser inom stugan stänktes icke endast yulöl
utan också yulbrännvin för att icke något sådant
skulle fattas i stugan för närhvarmande är, även
i lagårdstiden, stall och minkbodar väckte man
ut en del av yulöllet för befrämjande av djur och
redskap, och till sist av alla sina avsichtar med
yulöllet kastade man på lagårdsväggen en bra
slam till skydd mot eldsväddar under dät brän-
mande året, dät var yulöllet som våra förfä-
dar satte så tro till öfver dät hela taget, man
gjorde av dät i föregående hus till värfnuden
dä skulle alla inom fammelyen dricka dät och
äta utav yulbrödet man skulle äta endast
öl och bröd värfnafton till kvälsnad för att
man skulle bli kraftiga under dän stundande sommaren,

MINORE TILFÖRLITLIGT

Husdagens fästlighet, 3601

69

67
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På husdagen hade man för sed att en leande uti
varje by skulle bestå dät s. k. husutgillet, d. v. s. man
satt en av husvärdarna för varje år så att dät i
skiftevis skulle gå, bejaga gitt nerut, alla skulle bejtas
vid om dätta husutgille, män var dätta avsett endast
för de gifta inom varje parnedy inom sin by.
Länna gån skulle ingen av gästarna medföra några
matvaror som anners pläged var vid fästlighet
alla skulle infinna sig i vardagsbruk ty förestäl-
ningen ansågs för att man ätar var inne på dät var
dagliga arbetet och att man nu till sammans skulle
inviqa dät nya året inom byn med enighet, vän-
skap, och ett gott samarbete under året, här det stod
dock att alldeles i samma stilt som själva julaftan
ingenting fick fattas ty i så fall skulle dät bli va
mindre välgång i huset under innevarande år, man
skulle fästa om ordäntligt husdagen för att inga

MINORE TILLFÖRLITLIGT

fattigdammar skulle föra sig mäkbara under hela året.
hela natten så väl som dagen togs i anspråk under dät
man åt och drack, samt dansade ringlade brin dän
vackert uti rade halvgobben (gulgobben) som var ut-
ställd mett på gälluett med hachan eller spada i handen
ett bevis på arbetsamhet under dän brännande tiden.
även dän omnämnda stefansnuten var i livlig värk-
samhet bland gobberna brin dät stora lingleordett
halvfigurar och dito viffigurar flackades ned av
gästarna under skvatt och sing fram på morgonen
de skulle inte användas mer ty gulen var nu slut.
hustanden hade berättat med sin älskanna för att
få dricka några droppar av dät starka ättät ävar
var och en av dessa figurar för än de bräns ut och
placerades på dän plats där de tillsammans med
gulgobben skulle brännas uti gästarnas närvaro
under dät man smyg dän sedvanliga knutsången.

ANDRE TILLFÖRLITLIGT

1- Nu äro ju knutdagen inne, och någonting nalkas sitt
 slut, vi följao då fädernas minnen, och yulgaben
 brastar vi ut: Vi dansar bringvålett som flammor,
 och tänkar på tidar som gått, med yvliga tankar
 i hjärtat, och mennens härliga lott! ² Så yvliga
 och vackert är mennett, från barndommets bygderna är,
 dät blir ar så yst uti mennett, när tanken till däm
 återgår! ³ O fingo jag däm åter nygta, vid fädernas
 varmmande härd, och sätta på tankarna sluta,
 till fädernas trygga värn! ⁴ Och följa de redarna
 många, som lehatt för idrens värd, och drämma om
 tidar som svannett, vid fädernas strävsamma färd!
 5- O må vi dät mennett ej glämma, som fäderna en
 gång oss gav, dät mennett en ledstjärna blir ar,
 och följao mig bantom min grav!
 6- Läsna säng sprygs av fäderna medan vålett utar
 ylfignar och annatt ses bean ned till botten.

Landskap: *Kalmar län, Småland*
 Härad: *Sämsåre*
 Socken: *Gullabo, Torsås, m fl*
 Uppteckningsår: *1933*

Upptecknat av: *P. G. Pettersson*
 Adress: *Gillhärda kolvrög*
 Berättat av: *P. G. Pettersson*
 Född år *1863* i *Gullabo tröskult*

Uppteckningen rör sig om nyårsbrasan och skjutning.
 Nyårsafton var en tid som alla både unga och gamla
 fäste stor uppmärksamhet vid under våra förfä-
 ders tid, man gjorde sig väl beredd med de tillhör-
 sam fördrades med brukt o.s.v. för att tillhänna giva
 det gamla året utgång, och gå det nya året till
 mötes med den stora hedersbetygelsen med de
 tyngsta saluterna som avlossades vid varje givd
 och stuga under den gamla goda tiden, ingen lade
 sig till sova den natten, brasan språkade i spisen
 den sm. nyårsbrasan som alla de skjutande be-
 sökarna och hedrande språkarna skulle värma
 sig vid, ysen var tänd, och kardett stod dukat —

syn sortas mat, brännvin, och starkt sk. ystöl som
alla var väl bekant, alla måste smaka på de
syn maträtterna som voro framställda i öst och
mening endast för dem som uppvaktade mäst-
rina smickadandor för att hålla dät nya ärets
inträde med salut och horrapap, alla skulle ha
sin traktering och smaka på alla syn rätterna,
dät riste man och dät måste man göra, rätt om
man knapt orkade, ty dät hade sin vissa bety-
delse på de syn första minnaderna på dät nya året,
dät hade med skärd och beord att göra, man tog även
vissa tiken och varsel uti de förärmade nyårs-
vandrande ynglingarna hur de förhålla sig vid
inträdet i stegen, hur de gjorde under tra-
kten, hur man stälde då man skulle lämna
gäddan, och hur avskidskåtsningen formulerades
och hur många skott som lossades på gäddplanen vid anfärden.

ANDRE TILFÖRLITLIGT

MINDRE TILLFÖRLITLIGT

man tog varsel på hur dan skärden fram att bli
 dät berodde på maträttarna och de åtande, hur dät
 fram att bli med nederhänder, frast och tanka, om
 någon genom däden skulle gå bort från gården
 liten eller stor, dätta berodde på in- och utgång
 till och från stugan hur man då ställde sig,
 om värdeld skulle utsepta inom gården ifall
 om påskadobningen, (skottvalmen) fattade eld och
 blev liggande på marken och brann och icke gick
 sändas som vanligt var vid skottlossning, om
 dät skulle bli begravnin, om man togade däri-
 från i tytenadd uti ansluten trapp såsom vid
 löpprovad, ifall dät skulle bli bröllopp inom
 gården, då man ställde sig i olika grupper ute
 på gårdsplanen sköt och harrade på samma gång
 samt många andra varsel som icke fölls vid nyårsvaka
 och skjutning under äro förfäddas flyddatid.

MINORE ILLEGALT

så gick man från hus och till hus för hedra sina
 medmänniskor efter gammal sed och tradition,
 bl. tre på eftermiddagen nyårsafton. Jungfru dän
 tre första skotten från varje gård som husbonden
 själva avlossade till en jämen eller om att det gam-
 la året nu var förbi till att släppa utlös-
 leken, och det nya året vart i antågande
 och människorna med skutning, dansande, och sång
 skulle avsluta det gamla året, samt med på-
 garna i portmonnören gå det nya året till
 mötes så att icke fattigdom skulle göra sig känt
 härnäst under det nya året. Det skulle så vitt
 möjligt var helst vara silvarmynt, ty endast
 kopparmynt att ha vid årsskiftet betydde att
 man under året endast skulle få öfver sina
 skuldas eller sätta sig uti nya skulda, därför var
 våra förfäder påfallande mer att ha silvarmynt vid årsskiftet,

ANDRE TILLFÖRLITLIGT

rika förfäddar hade många seder och iakttagelser att
 fästa uppmärksamheten vid, på både mäniskor och djur,
 där första man i fadugården som nedkom med en halv
 efter nyårsdådet skulle själv dricka ur det första
 måttet, det v. s. så mycket som man myllrade för
 sin gången efter halvningen, detta skulle ha till
 uppgift att man skulle få lättare vid att slippa
 aftärlöfden, man tog sedan vissa delar utav
 däv och lade i kokande vatten, detta vattne
 förvarades uti lekhus för att giva alla de and-
 re barna en del utav för samma ändamål
 under årets gång, på dylika sätt förpås mäd-
 för och gittas som man icke myllrade uti vanli-
 ga fall, ty det fick barn och tillgång ombesörja
 till sin livnärare, men där första myllren
 använde man på samma sätt och för samma än-
 damål som här äran antygt är för följande nedkomster,

Dät första nyårsnytt. Läs träff.

77

3601

75

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

MINORE TILLFÖRLITLIG

Nad man kallade första nyårsnytt var dät ny
sam börjades efter dän fönte januari; dätta ny
kallade man nyttänning. Logeyus på en del platser
logeyus betyder träska oftan vid mänshen på war
ghanna före dagen inbratt. nyttänning betydde
första hela nytt på året. dät ny sam börjatt
under gamla året kallade man vrängery. och
betydde att dät hade börjatt på gamla året och slui-
tade på dät nya. trängny besändes dät ny för
sam började före dän fönte januari; därför att
dät trängde sig förnäva in på nyårsdagen. de
tre första nyårsnyen hade till uppdrag att före-
visa hela årets värt och ve för skörden inom
alla sorts värtar och områden. mäd gysnor eller
abämplig värdarlek på sina önskvärda och be-
stämda tidar. under dessa tre första nyen på
året träfte man de gamla värdarlekprofetarna-

utambus på färmatten för att studera styärnhem-
mellen då väderet visade sig därtill lämpligt,
däta var förfäddarnas studietid undan årett för
att skaffa sig kunskaper om naturens värkin-
gar och väderlekenes omskiften med nederbörd, var-
me, frost och torka, när dät skulle vara lämp-
lig tid för sådd och plantering utav olika sädslag
och rotfrukter, vid vilken tid man skulle känna
väderket, om dät blev mycket var eller sam-
marfrost, vid vilken tid de svagaste eller här-
daste fräsnättarna kom att inträffa, vad de
frötta matgror hade med sig i sitt sköte, och
vid vilken tidpunkt de värst frostbrännande
nättarna av datta slag kom att inträffa un-
der försommanen, samt vid vilken tid under
sommaren de tre farliga järnnättarna kom
till att göra sin förstärkelse av såd och rotfrukter,

MINNRE TILLFÖRLITLIGT

Nad man fick uträtta för arbeta under 79

79

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

MINDRE TILLFÖRLITLIGT

3601
härigen!
denna tid var människornas sk. fridstid under
alla mellantiggande dagar från julafton till
konst dagen, d. v. s. man fick inte syssla med det
vardagliga livet sk. gravarbete, det var små
inamhus sysslor som var oändliga och som
måste skötas för människornas och dyrens fram-
ma och omvårdnad, allt annat arbete, färdiga
tillsida sättas, man skulle i stället leva på
det sedvartliga sättet som förfäderna bär
där led efter led och som förekom både under
kyrkdningarna och inom de enskilda familjerna
na måla alla slags mindre och större och mind-
re prägnade sammanhang som förekom uti stor
skala vid yttid under förfädernas tid,
det bedrevs mycket spelt inom hus och ännu
mer utom hus då väldigt vart ynnisamt
därtill, och i all synnerhet de inamhusna var lätliga,

ANDRE TILLFÖRLITLIGT

hade isarna pålittlig och såhar bärkraft
 gjorde man sig stora bevärr och påbeten för
 att ordna gullnøyen på de närbelägna spår
 arna, där man gjorde s. h. isbana för råkph
 ämning, man satte ned en väldig päl i
 spår, där råkph till två alnar bars is-
 tytan, uti övre ändan på pälen var pla-
 cerad en järndubbe varuti man me-
 delst ett fall i där ena ändan på stängen
 som var en tyuga alnar lång och hängde
 fast på därna dubbe uti den andra ändan
 gjorde man fast en skrinna eller ett par
 tväthar med bräder på så att det var
 plats för ett tiotal personer att åka, and-
 ra utar sällskapet gick inne emol pälen
 och förde rundt så att parten uti där yttre
 ändan blev där alla våldsamaste

fast som kunde uppnått på denna sirkelbana
dått var en sport som inträffade våra förfä-
dar fram för all sport. här lade man ned både
pängar och arbete genom att under kvällarna an-
tända bål som lyfte vida omkrygar för att på det-
ta sätt samla myckent palm till sirkelbanan
och dän därmed till anordnade dansbanan på
isen, dän ordnas på följande sätt man gjorde isen
väl ren från smorvull. beströdde dän med
sard och ävareöl dät med vatten och ryller
ringa med vatten. så frös sanden fast och be-
nan var klar att taga under bough följande
kväll. före dansens början beströddes åter
banan med finare sand. då på mande dsh,
isdansen taga sin bängan. andra syflade
med de bål som skulle lyra både dän dansande
och dän som itade på sirkelbanan.

även däm som sportade mäd att lära sig häns-
äknung på skridsko runt dessa lida barna,
uti vanliga fall begagnade man tyärtannor som
varit trätjärar uti, ären tyärbäl utav torra träd
indränth med tjära, ären tyärostakkar som man
de brinna under flera timma fram på natten,
här dansades och spelades, samtidigt som de övriga
äkte sirkelbarn, och äka de skridsko alla
deltaga uti dessa lekar, och knappast någon
var för gammal till att vara med om dessa
någon under frihetidagarna, här lekte barnen
på lagarna och de äldre på bräckarna, alla var
här inom ett samhälle, och alla kunde delta uti
någon ända till 45-åringen såväl brinna som
man och alla levde ett frött och fönnöysamt
liv under yulhätgens fridagar under våra
förpändas glada livstid med sitt hertiga sätt.

Landskap: *samma som*Upptecknat av: *P. G. Pettersson*Härad: *föregående*Adress: *Gillhövda Halmsjö*

Socken:

Berättat av: *P. G. Pettersson, ynnam samling*Uppteckningsår: *1933*Född år *1863* i *Gullabo församling, Bråhult*

Uppteckningen rör sig om julens mellandagar, jultullen.

Sådana gillan som man här på orten kallar jultullen, var under våra förfäders tid mycket gängbara, och därtill i hög grad storslagna, det var en dust en inom varje städdet som gjorde ett sådant halas, det förekom icke några salningar på så sätt att man hade pengar o d. i förskott, man inbjudde såm detta gjorde man önsade vissa dagar före jul, naturligtvis i så god tid att de inbjudna skulle få tid på sig till att laga sig förningar för att taga med sig till halasgården, det var många tillbehör som måste vara med vid detta tillfälle då man skulle på jultullen.

MINDRE TILLFÖRLITLIGT

dät måste vara rundligt tilltaget i matämen
efte som att sammankomsten skulle räcka menst
en vicka, man var inbjudna yulaftean som sed
var att släktningarna skulle samlas på en plats
dän hvällen för att på fira dän stora högtiden
tillsammans, så börjades alltid hälsningen, du vet om
vi alla på träffat mera vid dän stora högtiden
du väligne om alla, man man var icke inbjud
na före kl 8-ätta på hvällen ty friden fick icke
störas under dagens arbete med mål och renigering
efter kl 8-ätta gjorde halarsfolk sitt inträde uti
gästbudsrummet, färingarna packades upp och
övertäckades till husmodern som i sin tur
lemnade dem sin tillfälliga promenad som plas
serade dem på sina respektiva platser, dät blev
en stor samling män matvaror, då de flärsta
hade med sig ett par bräder bröd, en panmbaka.

MINDRE TILLFÖRLITLIGT

en sötast, ett fat gräl, en brödpast, (en mindre) vanlig
ost, samt större mängder litet småbröd såsom be-
kelser, av många slag, brinlar s.m., julbarkbrinlar
som var mycket stora i kraftiga, samt ett stap
eller en hanna bränvin, man kan lätt föreställa
sig vilka mängder med maträtter av skilda
slag samt spritvaror dät insamlades från ett
ett tjugotal farmebyar som samlades till ett så-
dant gulbalar, män så har man att beakta dät
att sammankomsten skulle icke upplösas för än
nyårsafton, under denna tid spelade man
sig i huvudsak med att äta och dricka, utom de
smärre lekar som förekom, samt stefanbruten
och bruggar som man skulle läsa och samman-
sätta. Såsom ett tidsfördriv, dessa två bransty-
da articklar var en anslutning till julen ty
dät var bruten och bruggar för martinen stefanens död,

man sylade och så med fästtröskeln ängen att pläda ut
 ut sig till figurer i olika mäniskors och dyrogestaltar
 dels med färskin, å gamla trasiga blädderfjärilslar med
 kalmsvippor och fjädrar av olika slag, grannar, och
 tabrisvippor omhvar handhåden, bagge eller beak
 kora i pannen, wad fästas och gick på alla fyra
 lika som en kora, detta kunde i allmänhet före
 sändas för att ställa till vedervalla i hamrat-
 skapett för att man skulle bli oigänkända av
 de sina till man skulle intaga sina sövplatser
 uti den stora kalmbädden på gylluett i det sto-
 ra rammett i storstugan, för så sövplatser
 fanns icke tillräckligt för det stora värtantalet,
 under dagen utblädes det det någon till gamlar
 med trasiga fjädrar en sänvig skinnmästa, och mo-
 svans eller hästsvanslag till skägg, träskor,
 och påse på ryggen samt en repstapel om den

MINNRE TILLFÖRLITLIGT

trasiga vallmansroschen, och hade sotat sig uti
ansiktet, och på handarna, med en stor halscha i
handen, dät var alltid en utamstående som hus-
bonden tillmalt dät ännuiga hosfilmett och gästar
na ovetande, man väntade ju på julnisse efter
vanlig sed män när dän skulle uppenbara
sig dät vette icke någon mer än husbonden själv
han såg ganska hemsk ut då han inträdde uti gäst-
rummet, han talade på en ganska oförståelig
dialekt, män han uppträdde ganska bantalt och
påstående hans uppdrag var till att bärja med
att tiggja pengar av gästarna samt mat utav
farmelyns medlemmar, han ville ha mycket
mat av de rätter som fannas på dät du hade
julkorsett, ja han ville ha sin påse full och
hade svårt till att bli belåten, så att husbonden
med hjälp måste bresta ut julkissen till sist.

ANDRE TILFÖRKLIGT

gulniske fram snart i gån till samma platt, välklädd
 och fin, med med bälgspelett under armen, ingen av
 gästarna visste att denne välklädde och trevlige yng-
 lingen, var där för en stund sedan, utmärktad och
 och misshandlad tjuggabben, som för en stund sedan
 hade gått inträng bland gästarna och uppfäst sig gar-
 sha skändligt, nu blev han väl mottagen av alla,
 kallad och värderad av gästarna då han drog fram
 fram sina vackra låtar från sitt klaver, och spel-
 manspångarna flödade fram flitigt från de dan-
 sande, då svarade han med en hörsning och tackade
 jag har för en stund sedan i förskott upphuset mitt
 arvode för min host, då blev jag utmärktad, det är
 mig ett bränt nöje att få övvarna eder med min
 musik, alla varit förlagna utom husmodern och hus-
 fadern som härmed fick sig ett upprischande nöje
 av den förelämpning gästarna till det att den fine spelmannen!

TILLFÖRLITLIGT

Sing av dån ohärdle gulnisen,

3601

89

87

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Måd glädje och sörlande leus, jag går i från hus och
till hus, med gulnise-dräkt jag mig surfar, bland
vänner jag söker min lycka, med päse och krydda be-
reda mig utkast och hän.

När då mina vänner, mig alsicke människor, när
jag uti tråsar, en gulnise går, med skäggitt som svaggar
jag då liknar heyard, med halustjolar på, då blir
man beaktad av vänner från topp och till tå.

Då jag kommer ätar, med harmonians låtar, och
dansen dån börjar så sakta att gå, man börjar att
samla, måd hängarna skurarna, då är det på tiden
att låta försä, att jag är dån samme, föraktade gul-
niss, som här framfår eder med dragpelett står,

med blån uti tonar, som, allt man försä, skall
on ga och gasta nu låra förstå, när man nu vare
andra, med målebr omfamnar, med klappande
hyästans, för dragpelett tonar, då dansen dån går, osv.

MINDRE TÄLLFÖRTELIST

En julaftonsring framför brasan i sin stuga, 90

3601

88

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När storm och fasa uti skogen rasar, och brasan min
sprakar hör, då är det härligt att få vara inne, och
höra när som adin baltar på min dörr, det har
då varit så från fädrens mennor, och därfö alla
hemma vara hör, jag dricka vill min skål för
attous bebror, som denna afton ute är och hör.
derför stängas skvall för alla lockar, och även så
min gamla stugedörr, när yren berinner och
min brasa sprakar, sätter man huru hånden i
lugn och trygg, när stormen tyutar, anö i drätar falla,
och tordönsstämman skallar, och skatten ifrån tamps
jibbig brallar, då faller skogsrän myrvar och troll,
och vinden uti stora massor samla, tuli drivor
som betydar gold, för bonden som i sina badar,
av gathne sammartid få smärda badan fall, då
vintern rasar härt vid yuletid omhvirv min stuga
då vill jag mig dygt för orden huga, osv,

MINDE TILFÖRLITLIGT

3601

därnå julnisse som kwam till jästakudett uthlädd
som en usel tiggare var av husbanden bestald för
dätta ändemål. Det var en sådan påsken som wa
mycket pralder med allhandå lätliga upptag och
skottelrande färestältningar med toll och ring av al
lhandå slag, samt uthläddel till olika figurer,
och framförallt måste han kunna spela alla färem
mande visor, dansar, jätter, kappare, och alla andra
lekar med sina olika melodier som färem
vid större samlingar och högtidar undar våra
färfäders tid, villkett icke i våra tider icke han
färfäras, ty det har fallett våra äldringar i glämska
mån därnå julnisse han skulle wad till hands
undar hela det långa julhalaret och änen tyänt
jåsa såsom höfsmannen vid bröllop, män vid
särrening skulle han vara uthlädd med swans,
kalmsvissar, fyärdor, och färeställa olika figurer vid bordet.

ANDRE TILFÖRNLIGT

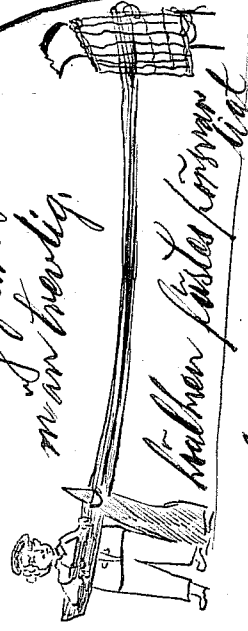
MINDRE TILLFÖRLITLIGT

denne julnisse förestälde härnarr, och måste vara
 bekändig och blickställd uti allt, vara till handa
 för alla gästerna, och besvara alla framställda frågor
 män allt uti skämtsam uppförande och lojala svar
 som lände till nöjen för kvinno och män, han
 måste kunna utföra alla de handlingar som man under
 skämt begärde av honom, denne julnisse var en fa-
 vorit på jultillen där all sorts nöjen skulle före-
 komma, en myckelt bra och skämtsam julnisse
 blev husbondens största beröm under våra färd-
 ders tid, dät var därför de stora samlingarna
 för honom, villna man kallade för jultillen, ty
 gamla så väl som unga älskade nöjen på den
 gamla goda tiden, mat och sprit var god tillgång
 på i varje bondhem vid julen, män de förnågs
 samma Gambovänen med alla lekar och föreställningar
 som förkom vid julbalas, dät var fädernas stora nöje.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

ett noga
för alla.

har förvar man gongan
nunt en väldig plant
man brædig.



3601

Sådan ser isbanan ut där
man hade sin sysselsättning
under mellandagarna i
julhelgen för att noga
sig vörd att åka s. b.
isganga

Konutdagen sedar och brukades under förfädernas tid,

knutdagen var under alla skeden infallett på den
trättande januari då förfädernas kvinnor skulle
göra slut på all den gamla julmaten, man samla-
de alla övareblivna maträtter som placerades
på gulbordet, ty bl. 10 på förmiddagen var de fat-
tiga framkyrkor som bodde inom deras område
inbjudna för att få äta av den ~~övareblivna~~
övareblivna julmaten, allt som var ägnadt för
julhälsan och tillrett enbart för denna tid d. v. s.
vad man särskilt hade avsett för de tynga
dagar måste också förbrukas under samma
tid, eller på annat sätt till de fattiga avsyllor
dessa maträtter, de fattiga fick sig alltså en
god och välkommen måltid på knutdagen
förmiddag, vad som icke gick ut vid bordet
för de inbjudna samlades samma och delades
upp av husmodern till de inbjudna för att

för att taga med sig hem, och alldeles ny och färsk
mat skulle dukas fram till julutsäparna som
som dåra skulle smaka på om de så önskade, men
i varje fall skulle icke någon gammal mat fin-
nas, hvar då stugan i öfrigt skulle göras ren
man fick icke äta blott på bordet, det var far-
ligt att göra, ty då räknade man att fattig-
domen skulle göra sitt inträde uti bandgär-
den, man hade också där avsikten att de fatti-
ga skulle då ha övarevarna av julmaten på
hantlagen och dätta skulle bereda dem stor
välsignelse och rikedom under det nya året,
de sågande skulle ha nylagad mat placerad
på bordet där var och brännvin och starköl
här fick man ta för sig aftas behag och god vilja
ingen bygd och ingen förbygd dära uti ladda och
ohälsda individer, var de finna med renysningen

så tilldelade man däm även godshämar utav äpplen,
kakor och nåttar och även en slant om di skötte
sig redigt ordäntligt, då man kom till däm ban-
den som var tillfärdnadad för bejagaget att
bygga på hnutten där gick man icke in med
sina hästar, där stälde man sig utanför husitt
och sprang en eller annan bit för de församlade
och sedan sopade på trapporna och på hnutarna
på stugan, man gick här icke någon trachte-
ring, män dät blev en sammanstrutning av
fångar som en av däm gick taga emot och dela
upp mellan sina hämmatar, ty de som gick sop-
nunden skulle ha något på varje plats däm
talade till, ty dät var en gammal sed och ett
härt avhållt menne från de avlidne färfä-
darnas tid, som delvis levat kvar något ännu
utan bland bebyggdets befolkning,

dagen efter komut skulle yulbordett helt ordnats
 och inlägga sin vardaglig skrud, alla av medlemmarna
 varo upplagda med att placera undan allt som hade
 tyäntigtart som porpender i yulstugan och fästremmet
 (stuvstugan) far i huse ett tag bort sina brännvinskar och
 läste nu in dem uti sitt befintliga hörnshäp där han
 brästa och bräaste tillhörighetar hade sin plats även
 starkbänkaren som låg vid dörren togs bort och trä-
 skarna fick åter sin plats igär vid dörren dät stora
 långbordett bars ut i vinstuboden, och dät sk. till-
 bordett fick åter sin plats vid gavelpänstret, de gam-
 la trätallrikarna och träfatet, med träskedar placera-
 des fram och fram åter till hedars, som varit undan-
 gjorda under yulhälen, samt med de hemsmidda
 bordsknivarerna mäd de grava träskäften, alla yul-
 figurar togs bort utan yulharen som skulle sitta
 på härnhallan ävra sängen jämte bässan till påskdagarna.

ANDRE TILLFÖRLITLIGT

var övar då fick även dänne lemna sin plats som
 övattes med en annan halbfigur nämligen en topp
 som även var utskredd med var hvar fyfjärvar och en
 röd lapp vid underhånen. dänne figur hade sin
 plats där till midnatt i ahus och mening att han
 sen skulle va flitiga med att lägga ägg under för-
 sommaren, en del bättre figurer som var spidade
 utav trä och utskredda på ett eller annat sätt och
 var hållbara. dän lades upp på dän sbr. skallen
 för att förvaras till nästa jul, de övriga figurer
 som fanns kvar lades ut på gårdspan beständes
 med starkt och brändes där tillsammans med en
 del sbr. bärvarer som kreaturen lemnade under jul-
 hägen samt med de sapor som under tiden bildats
 inne i stugan, även dät knutsaporna samlade
 lades till samma upfalsbål, allt datta skulle brän-
 nas till sammans, och askan togs redan och placeras -

bland den övriga ylashan som var i stort värde
 för våra förfäder, även hustrarna kom allmänt i gän-
 dännadag ty man skulle nu göra grundligt rent ef-
 ter det gängna ärett man sopade tak och väggar in-
 ne i stugan så väl som ute i lagård och stall, vill-
 het var den enda gång under hela året då alla
 församlingar, lagen städades och den otröskade säden
 plöjades fram och breddes ut för att bryta på
 ett fyra fätyande margin, det blev nu åter drift
 i slagarna och på tredje brutedagen hördes åter
 det allmänna knaplett på lagarna, ty alla hade
 brättat med sitt träske för att avsluta till den
 bestämda tiden, som inträffade på mattsardagen
 då icke något knapell från lagarna fick låta höra
 sig, den band som icke hade avslutat sin träske-
 ning till den dagen blev utslut för det alla
 skamligaste skämt som grannarna företog mot honom.

mattdagen var en stor dag under förfäddarnas tid
 och hade denne mätte färdighan varit en mycket
 ansid storbunde i södra swäland som förtod att
 i segitt och andras inträffe bestämma arbetsmetoderna
 och tideräkning då alla arbeten skulle taga sin
 början och vara slutförda. han var och en av
 de färdigaste män som levde under 14 hundra
 talet på den orten, han är där som genomfört de
 flösta sedar och bruk i arbete för såväl arbetare
 som bönder vilka sedar och bruk våra förfäder
 granneligen efterlevat uti det närmaste intill våra
 dagar. till mattdagen skulle allt träskes vara slut
 där som icke hade sitt träskarbete avslutat till
 den dagen, så fick man jähals av lathans, det
 var en stor halmgäbbe som man bläddde ut med
 träsiga bläddor och en gammal skindgädd och
 en slaga i handen, därne lathans stälde man

ställde man framför logdörren under patten samt
plockade fram lagen full av dån oträskade säden, och
så vitt möjligt var tog man även reda på dån
uti ett hörn på badars botten placerade brännvins-
kraggen och tände där innehåll. Till ett tischen
på att träskett var slut inred man samman en
kanna av halv och hängde upp på en stång
över logdörren som visade att dätta arleete var
undantaget till matsaftan och att seder och bruk
var uppfälda på denna plats, en sidan beände
som icke följande denna sed blev utropad
för bath ans övar hela bygden, och blev hällen
för en däre som icke ville beleva förfärdarnas
seder och bruk, man sände också till honom alla
viltarna inom bygden att däre där skulle
få sin föd uti dessa badar utav dån oträskade
säden, dätta antitade man en trulldoel till att värn ställa.

ANDRE TILFÖRLITLIGT

MINDRE TILLFÖRLITLIGT

matraftans fästligheter anordnades med fäst-
 bäl, som placerades på gärdplanen man lindade
 en högstång med färlärris och hussrad halv
 och andra brännbara ämnen, härav hring dansade
 man med halvfigurer, i naturlig storlek såsom
 människor utstufda med olika blödesplagg, mat
 och dricksvorak lyöds på de närvarande dät var
 en fri samling, för de ang alla var välkomna,
 någon inbjudan på matraftan, förhållanden i he-
 ty dät var en frihettdag och alla hade fritt tillträde
 hälett tändes kl. 10. och dansen börja samtidigt
 man sjöng och spelade, mat i brett hanner
 snart, med sol och sommar i varm brast, vint skall
 man roligt hava där, när väder snart oss förstär,
 dät är så skönt vid blippans brast, vid friska bräl-
 lars vackra brant, där färdan alltid samlat har
 vid hällans brälla ren och klar, dit och vi alla far, osv.

3601

fästen fick källa på till jul 12- på natten, då man
hade slutat upp med dansen, brändes alla kalupfi-
gurarna, dän figurer som brände sig längst i
lågarna skulle bli dän rikaste bland de försam-
lade och fick titellen riksmatts eller riksmatts-
gandlar, efter som mattias hustru hetade gundla
och var även hon en förständig och givmild kvin-
na, efter fästets slut gick de församlade till ett
afförtärd eller en afförsten och nedlade något för
sin lyxbiga framgång under dän stundande
sammaen, mattdagen föreställes såsom dän
lyxbesammaste dagen under dän första halvår
på året d. v. s. mellan nyår och midsommar,
och ännu finnes några människor hvar bland
shogsbefolkningen som avhåller mattdagen
såsom en betydlig inledningsdag för dän kommande vårens
förtäring. —

MINORE TILFÖRLITLIGT